

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
ЯНВАРЬ
10
СҮБ50ТА
№ 7 (4235)

Өртөө 20 коп.

Чизе бүрүткелдин сан-медээлери болза, чоннуң амыдыралында болгаш Совет кижиниң культурулгү бүдүш-шинчизинде ханы өскерилгелерни көргүзөр, чурттуң экономиказының хөгжүлдесинде, национал республикаларның ажил-агыйының болгаш культуразының өзүлдесинде, Совет Эвилелиниң бүгү националдарының хөгжүлдесинде социалисттик тургузугнуң өндүрүлүгү чедишкенин көрүнүктелдирер.

(СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Кыргырында).

Бүгү эр, херээжен ажилчыннар, эр, херээжен колхозчулар, совет интеллигенцияга, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флорунуң дайынчыларына, партия, совет, профэвилел болгаш комсомол организацияларына, Совет Эвилелиниң бүгү хамаатыларына

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң болгаш Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң КЫЙГЫРЫ

Эргим эштер! Совет Эвилелиниң хамаатылары!

Январьның 15-те чоннуң Бүгү-эвилел чизе бүрүткелди эгелээр. Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң болгаш Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели чоннуң ам болур чизе бүрүткелдин политиктиг болгаш улус ажил-агыйгы улуг уjur-уткалыг херек кылдыр көрүп турар.

Коммунисттик партияның удуртулгасы-биле совет улус чуртка социализм тургузарына болгаш кайгамчык улуг чаартылгаларны боттандырына өндүрүлүгү чедишкенин чеди алган. Амгы үеде бистин улуг Төрөөн чуртувус бодунуң чогадыкчы күштериниң долу чектелешкинине туруп турар болгаш коммунизмге оруткап быжыг базым-биле бүрүлдүг чоруп орат. ССРЭ-де коммунисттик тургузушкунуң кайгамчык улуг перспективаларын ажайып турар 1959—1965 чылдарда улус ажил-агыйын хөгжүдериин контроль чургайларын чугаалажып көөр бодунуң төрөөн Коммунисттик партиязының төгүлүгү ХХІ съездинин Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары политиктиг болгаш бүдүрүлгөчү улуг идеяларын байдалында уткуп турар. Чеди чыл планын күөседири улус ажил-агыйынның бүгү адырларынын улам ынай күчүлүг көдүрүлүшкүнүн, совет улустуң амыдырал болгаш культура деңгелинин дыка бедирин хандырат.

Чеди чыл планы-биле көрдүнгөн кайгамчык СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ.

улуг сорулгаларны боттандырына чоннуң чизе бүрүткелди чугула ролду ойнаар. Чизе бүрүткелдин сан-медээлери болза чоннуң амыдыралында болгаш совет кижиниң культурулгү бүдүш-шинчизинде ханы өскерилгелерни көргүзөр, чурттуң экономиказының хөгжүлдесинде, национал республикаларның ажил-агыйының болгаш культуразының өзүлдесинде, Совет Эвилелиниң бүгү националдарының хөгжүлдесинде социалисттик тургузугнуң өндүрүлүгү чедишкенин көрүнүктелдирер. Чурттуң чонунуң санынын, оон канчаар хувааттынганынын болгаш кылгып турар ажилынын дугайында, чоннуң эр, херээжен составынын, назы-ханынын, националының болгаш эртем-билинин дугайында ылавылалдыг сан-медээлер чизе бүрүткелдин түнелинде алдынар.

Чизе бүрүткел үзүнде чурттакчылыг чангыс-даа чер, чангыс-даа чуртталга бажыны, чангыс киж-даа астынып чыдып калбас төлөдө, киж-киж курут чок чогуру үзүнде бүрүткелдин, ону организастыг чорударына бүгү аргалар-биле дуздаларына Совет Эвилелиниң бүгү хамаатылары СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели кыйгырып тур.

Бүгү партия, профэвилел, комсомол органдарының болгаш бүгү хөй-ниити организацияларынын хүлээлгени болза бүгү улустуң бо херээжен үлөгерлиг боттандырында чизе бүрүткелдин ажилдакчыларына болдунар-ла аргалыг дуза чедирерин хандырып болур. ССРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ.

Барыын-Казахстан, Акмолинск болгаш Павлодар областарга Ленин орденнерин тывысканы

УРАЛЬСК, 6 (СЭТА). Барыын-Казахстан областа Ленин орденни тывыскан. Партия обкомунуң болгаш областык Советтин байырыг хуралы Уралдың шии театрының залына хүндүс ажиттыган. Ол хуралга көдө ажил-агыйын мурнакчылары, үлөтүр бүдүрүлгелериниң, партия болгаш совет организацияларының төлөөкчилери, кожаында Саратов, Гурьев, Актюбинск областардан келген төлөөкчүлөр база киришкенер. СЭКП ТК-ның Президиуму кезигү, СЭКП ТК-ның секретары эш Е. А. Фурцева олуршканнар адым часкап турда областың төлөөкчилерине Ленин орденни тывыскан.

Партия обкомунуң секретары эш Ниязбеков бедик шаңнал дөш партияга болгаш чазакка өөрүп четиргенниң илередип, Барыын-Казахстан-ның ажилчы чоннары ол шаңналга төлөтүп харылаалар деп бүзүргөткен. Оң соонда партияның Зеленовский райкомунуң секретары А. М. Мамышев болгаш он-даа өскөлөр чүве чугаалааннар.

Хуралга эш Е. А. Фурцева чүве чугаалаан. Ону олуршканнар чылы-биле утсааннар.

Хуралдың киржигилери Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетинде, ССРЭ-нин Дөди Советтин Президиумунга болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелине байырыг чагааны улуг көдүрүлүшкүн-биле хүлээп алган.

АКМОЛИНСК, 6 (СЭТА). Тараа дөш демиселге областың ажил-ишчилериниң күш-ажыгы тилелгези дөш шаңналканы—Ленин орденниң Акмолинск областа тывыскан. Ажилчы чоннар депутаттарының областык Советиниң болгаш партия обкомунуң байырыг хуралына хөй-ниити организацияларының төлөөкчилери, көдө ажил-агыйын ажилдакчылары кур черлерин маадыраар чыгылганнар. СЭКП ТК-ның Президиуму кезигү, СЭКП ТК-ның секретары эш Н. Г. Игнатов областың төлөөкчилерине Ленин орденни тывыскан.

Партия обкомунуң бирги секретары С. Новиков, партияның Есились райкомунуң секретары А. Игулин, Гастелло аттыг совхозтун директору М. Волосов, «Тилелге» колхозтун даргазы, Социалисттик Күш-ажыктын Мадыры Д. Бураков илдерге үчүп келген, бедик шаңнал дөш партияга болгаш чазакка өөрүп четиргенниң өөрүшкүлүгү сестерин чугаалааннар.

Эш Н. Г. Игнатов хуралга чүве чугаалаан. Ону олуршканнар чылы-биле утсааннар. Ол күш-ажыгы тилелге-биле база областы Ленин орденни-биле шаңнааны-биле акмолинчилерге байыр чадирген. Оң соонда эш Игнатов чурттуң көдө ажил-агыйының күчүлүгү көдүрүлүшкүнүн, ол херекке кур черлериниң шинчедириниң улуг үжүр-дузалыг чугаалаан.

Хуралдың киржигилери СЭКП Төп Комитетинде, Дөди Советтин Президиумунга болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелине чагааны улуг сорук киришкенин хүлээп алган.

Эш Н. Г. Игнатов Акмолинск районун «Тилелге» көдө ажил-агый артезинге, Мамышев Мамышев аттыг кур чер совхозтунга чоран, анда фермаларың малчылары-биле учурашкан, мастерскаяларга болгаш яза бажыныра кыргынынын бажынырына чоран.

ПАВЛОДАР, 6 (СЭТА). Ажилчы чоннар депутаттарының областык Советиниң болгаш партия обкомунуң комитетинде областа Ленин орденни тывысканына тураскалган байырыг хуралы «Алжундугу» Култура бажынына болган.

Павлодар областы Ленин орденни-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-нин Дөди Советиниң Президиумунуң Чарлыгын номчан. СЭКП ТК-ның Президиуму кезигү, СЭКП ТК-ның секретары эш М. А. Суслов областың төлөөкчилерине Ленин орденни тывыскан. Партия обкомунуң бирги секретары С. Д. Елагин, облустуң даргазы Ш. Урабаев орденни хүлээп алган. Иртыш чанынын көдө ажил-агыйының ажил-ишчилериниң күженишкенин бедик-биле үнелгени дөш эш Елагин областың ажилчы чоннарының өмүсөөнүн партияның Төп Комитетинде болгаш Совет Чазакка ийи-биле өөрүп четиргенниң илереткен.

Партияның Буйбулгын райкомунуң секретары Совет Эвилелиниң Мадыры М. Барбаев, Кал Марас аттыг колхозтун даргазы М. Веселовский болгаш он-даа өскөлөр партияга болгаш чазакка өөрүп четиргенниң илередип, база чүве чугаалааннар.

СЭКП ТК-ның секретары эш М. А. Суслов хуралга чүве чугаалаан. Ону олуршканнар чылы-биле утсааннар.

Байырыг хуралдың киржигилери СЭКП ТК-га, ССРЭ-нин Дөди Советиниң Президиумунга болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелине байырыг чагааны улуг көдүрүлүшкүн-биле хүлээп алган.

Тоолчургу дүжүттерин хайгыылчылары

Бода тараа культуразының күшүгү чөм кирерин чеди ап база он азымында улуг дүжүттерин ап турар дүжүлгачы чарыкчылар-ның ажилдарының дугайын парламентка кеш удаа дыңдаган. Дүжүлгачылар ол сорулгага дөрбөлчүн база дөрбөлчүн-уланчаа аргалыг чакылганы болгаш өскө-даа аргаларын ажилдааннар. Ол аргалар-ның чамалынын XVIII чүс чылда, ылангыч Андрей Экебев сүмөлзөп турган. Чакыл тараан дөрбөлчүн бүрүтүдөн ол өскө-тараанын болгаш кызыл-тастың көстүп көрбөз бедик дөстөрүн өстүрүп ап турган. Бир үнүм дөс тараага-ла 2—2,5 мүн болгаш тараалар тыттып турган.

Бастыг хүннеринде бода тараа культуразының дөрбөлчүн арга-биле чакыл тарып талазы-биле дүжүлгачы Гомельдин көдө ажил-агый техникумуну башкызы агроном Д. Майоров чорудуп келген. Бир келгертта шилчилер саварга дүжүлгачы 110 центнер чедир тарааны алган.

Новгород областа Пески көдөниг башкызы Н. Баранов чаштырылган.

Бода тараа культуразының күшүгү чөм кирерин чеди ап база он азымында улуг дүжүттерин ап турар дүжүлгачы чарыкчылар-ның ажилдарының дугайын парламентка кеш удаа дыңдаган. Дүжүлгачылар ол сорулгага дөрбөлчүн база дөрбөлчүн-уланчаа аргалыг чакылганы болгаш өскө-даа аргаларын ажилдааннар. Ол аргалар-ның чамалынын XVIII чүс чылда, ылангыч Андрей Экебев сүмөлзөп турган. Чакыл тараан дөрбөлчүн бүрүтүдөн ол өскө-тараанын болгаш кызыл-тастың көстүп көрбөз бедик дөстөрүн өстүрүп ап турган. Бир үнүм дөс тараага-ла 2—2,5 мүн болгаш тараалар тыттып турган.

Бастыг хүннеринде бода тараа культуразының дөрбөлчүн арга-биле чакыл тарып талазы-биле дүжүлгачы Гомельдин көдө ажил-агый техникумуну башкызы агроном Д. Майоров чорудуп келген. Бир келгертта шилчилер саварга дүжүлгачы 110 центнер чедир тарааны алган.

Новгород областа Пески көдөниг башкызы Н. Баранов чаштырылган.

«Гомсельмаш» заводтун чаа машиназы

ГОМЕЛЬ (СЭТА). «ПГ-0,5» деп грейферинг чүдүрүчү массалык-биле бүдүрүлгөчү белекелге «Гомсельмаш» заводта өгөдөн. «Беларусь» деп тракторга херектээр ол акымат аггрегат силос, сикен, ак-

норальдыг чөмшчидигелер чүдүрүлгөчү бүдүрүлгөчү белекелге «Гомсельмаш» заводта өгөдөн. «Беларусь» деп тракторга херектээр ол акымат аггрегат силос, сикен, ак-

СЭКП-ниң ХХІ съездининге уткуштур

СЭКП-ниң ХХІ съездининге уткуштур Чалаанан район библиотеканың ажилдакчылары беш темага делегге организациялаан. Ол темалар болза: ССРЭ-ге социализм болгаш коммунизм тургузарына делегге планын, партияның планы амыдыралга кутанып турар. СЭКП-ниң ХХІ съездининге, совет социалисттик культураны болгаш эртемни чектелешкени, СЭКП-ниң ХХІ съездинин чаа-чаа күш-ажыгы чедишкенин уткуштур.

Амгы үеде М. С. Которованың удуртулгасы-биле библиотеканың ажилдакчылары «СЭКП-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериин чеди чыл планы» деп делеггени белекел туралар. Оон-биле кады олар помчукчулар конференцияларын «сруткулар болгаш чоокку үеде чуркучулар Перов, Бродский аларга холбаштырган делегге организация болгаш «Культурулгү амыдырал-чуртталга дөш» деп беседаны помчукчулар-биле чорударлар.

Чурукта: М. С. Которова (солгай талзында) болгаш А. И. Филимонова ажилдап туралар.

Сөзү болгаш фотозу С. Феоктистовту.

Арбын белектерлиг ужуражырлар

Бистин облазымының үлөтүр, бүдүрүлгөчү черлериниң ажилчылары, колхозтарының болгаш совхозтарының ажил-ишчилери төрөөн Коммунисттик партиязының элечег чок ХХІ съездининге уткуштур алган социалисттик хүлээлгелерин күөседири дөш шүдүргү амыдап туралар.

Коллективтиг болгаш тус-тус ажилчыларының алган хүлээлгелериниң кандыг анымыг күөсөттинип турарынын дугайын база бистин чуртувустуң моон сонгаргы буртунга хөгжүлдесинде база бир чүгү-ла айтырын чугаалажып көөр ХХІ съездининге кандыг белектерлиг ужуражыр деп турарын областың мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирөөн—дарыныга комбинаттың директору эш Петеневтен айтырды. Оң редакцияга дыңдаканы болза:

«Партияның ХХІ съездининге холбаштыр социалисттик чарыктын калбартыпшаан, комбинаттың ажилчылары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары 1958 чылдың бүдүрүлгөчү планын барык-ла ийи ай бурунгаар, ноябрь 6-да амыр күөсөткенер. Ол үеде бээр чыл төнчүтүгө чедир коллективтиг кешигүнери ажилчы темпини улам бедилеп, Төрөөн чуртка улуг үлөни бүдүрүп бергенер. Чүд дөргө, чаа чылдың өгөниге чедир комбинат пайдан ажыр нияти продукция талазы-биле 477 мүн амыр рубльдин, а барааныг продукция талазы-биле 1 миллион 880 мүн амыр рубльдин аны-бүрү бараанын бүдүрүп үндүргөн. Нычанган комбинат пайдан ажыр 445 мүн рубльдин немелде чылдазын тургузуп алган. Бо болза СЭКП-ниң ХХІ съездининге бүдүрүлгөчү чериниң мурнакчы делегге белек болур.

Тут-тус кижилер талазы-биле амыр болза бистин коллективисттик ажилчыларының кой кешип боттарына алган бедиткен хүлээлгелерин алдарымы-биле күөсөдип туралар. Оң бадикталыга мындай чыгаша көргүзүп болур. Партияның элечег чок съездининге 1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажил-агыйын хөгжүдериин контроль чургайларынын дугайында эш Н. С. Хрущевтун илеткелниң теистери-биле таныжып тура дарыныкчылар эштер Гравеская, Бычкова, Нахмутова, Золотухина, тус-тус чыгылар күөсөдипчилер эштер Наймушка, Ермаков, Бускаева болгаш он-даа өскөлөр мурнузу бедик темпиниң күдүлгөтүп, съездинин ажиттынар хүнүгө чедир 1959 чылдың баштайгы чартынынын улуг норманын күөсөдип дөш хүлээлгени алганнар.

Бедиткен хүлээлгени алган

Сүт-Хал районун «Ишкин» колхозунуң ажил-ишчилери СЭКП ХХІ съездининге чедишкенин ужуражыры-биле колхоз бүдүрүлгелериниң бүгү адырларында бедиткен хүлээлгени алган ажилдап туралар. СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шийитирин колхозта партия өгө организациязының аггаторлары Кызыл-Тайга көдө Советиниң ажилчы чоннарына болгаш ыраккы оларда малчыларга шүптү 15 кезек чөргө 850 амыр кижиге таныштырган.

Болжоттун тулут бригадазы өрткөн чылдың сөөлүг ийи айында малга 4 кажааны болгаш малчыларга 2 бажыны, көдө магазинге бир дөш бажыны тулуп берип ажилдакта кириген. Тулутну өрткөн болгаш өрткөргө бызанычыл Канчыгар-оол, Чылбар, Диван, Чаман-оол олар онза мергешип, бригаданың еске кезигүнеринге үлөгер болуп, хүн норманын 150 ху-дан күдүлгөтүп амыдап келгенер.

Болжотта школага болгаш кижиге эмнедегенин белгир күөсөткен олар 340 кубометр топкал ышты болгаш 243 кубометр тулут ышты тайдага белекел каан. Тулут бригаданың тусайлап үсөниг аякка 50 тонна чугайын өрткөтөп тулут улаштыктарын чоруткан.

Суурун чурттакчылары 15 бажыны чугаалаан, 4 бажыны кырылаан. Бо дөргө чурттакчыларын төрөөн суурун чаагайжыр талазы-биле ап турар келчегериниң өгөш болур.

ВЦСПС-ТИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА

Бүдүрүлгелерге бүдүрүлгө гимнастиказы

Чурттуң бүдүрүлгелеринде болгаш албан черлеринде бүдүрүлгө гимнастиказын өткөдүрүп дугайында айтырыгны ВЦСПС-тиң Президиуму чугаалажып көргөн. Сөөлү чылдар иштинде профэвилел организациялары бо улаанынын талазы-биле өлзөн ажилды чорутканын демдегелен. Москваның фабрикаларында, заводтарында 400 мүн амылчылар болгаш албан-хазакчылар бүдүрүлгө гимнастиказын кылып турар.

Ленинградта, Украинда, Браснодар крайда, Новосибирск, Саратов болгаш Свердловск областарда бүдүрүлгө гимнастиказын хөгжүдөр талазы-биле хөй чүдүдөр кылдынып турар.

Ол ажил ылангыч Москваның элээш литратыг автомобилдер заводунда, төп телеграфта, Ленинградтың «Скород» фабрикасында, Ивановский районун «Азовсталь» заводунда болгаш өскө-даа бүдүрүлгөчү өлө түтүстүнгөн. Бүдүрүлгө гимнастиказы амгы үеде чурттуң 7.500 бүдүрүлгелеринде өткөдүргөн. Ону үш миллион амылчы ажилчы чоннар кылып турар. Кичилдерин өрткөргөчү дөшө күш-культуразынын иштинде 500 мүн амыл хөй-ниити инструкторлары хаара туттуган.

Бүдүрүлгө гимнастиказы болза, ажилчы чоннарың калдыкынын быжыгларына улуг үжүр-дузалыг тиң Президиуму дааскан.

болуп, күш-ажыктын бүдүрүлгөчү черлеринге дузалап турарын дуржулга көргүзүп турар.

Ындыг болза-даа бүдүрүлгөчү гимнастика чер болганга негизинин ам-да албаан.

Бүдүрүлгөчү, албан черлеринде бүдүрүлгө гимнастиказы болгаш студенттер общежитияларына, уездарга училищелеринге, техникумнарга болгаш дөди өөргөдөгү черлеринде калдыкынында гимнастиказын улам калбаа-биле негизинин хандырат келчегерин алырын профэвилелдериниң Чөвүлелинине болгаш өки-тураның спорт нияти-лдериниң чөвүлелдеринге ВЦСПС-тиң Президиуму дааскан.

ВЛКСМ ТК-ДА

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын күөсөдиринге комсомол организацияларының киржилгезиниң дугайында

«Сөөлү беш чылдарың дүжүлгөчү көдө ажил-агыйын хөгжүлдесиниң түнелешинин болгаш көдө ажил-агый продукцияларын бүдүрүлгөчү улам ынай көдүлгөчүлүгүн сорулгаларынын дугайында» СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң доктаалын күөсөдиринге комсомол организацияларының киржилгезиниң дугайында айтырыгны ВЛКСМ ТК-ны чугаалажып көргөн. СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң салган сорулгаларын боттандыраар дөш демиселге комсомолчуларын болгаш бүгү совет аныктарың идеяларын киржилгезиниң бедик, ам комсомол организацияларының өң чугула болгаш дайынчы ажил-херээ болур деп доктаалда демдегел турар.

Бүгү тараа культуразының дүжүлгөчү бедилери, шын тарылга элечетирилгелерин шинчедип алыры дөш дайынчы өзү-биле ажилдаар, үренин ажилынаг шөфтөшкенин организастаар, чөмшчидигелерин белекелерин болгаш оларны хову-

ларже төгерин улам калбартыр сорулгалы ВЛКСМ ТК-ны көдө комсомол организацияларынын мурнуу-га салган. Комсомол организацияларынын чугула ажил-херээ болза, мал ажилының кадраарын быжыглар, дөшө комсомолчуларын база аныктарынын шилин алыры болгаш мал ажилында ажилче чорудары болур.

Белоруссиянын, Латвияны, Литваны, Эстонияны, РСФСР-ниң кара хөдүлгүг өвөс зоналарынын областарынын комсомол организациялары бирги чериниң сорулгалы болза, чөмшчидигелерин белекелерин болгаш өөртүрүп болган турар ужуруг. Узбекстаннын, Армениянын, Таджикистаннын, Туркменинаны, Киргизиянын, Казакстаннын, Азербайджаннын комсомол организациялары чиг хөвөнни өстүрүп үндүрерин болгаш ажаап алырын комплексилг механизастаар аныктар бригадаларын болгаш агрегаттарын тургузуп, чакы тарылгага чедир машиналарга ажилдаар аны-

яктар өөредилгезин чорудар хүлээлгелг. РСФСР-ниң төп болгаш совет-барыын зоналарынын, Белоруссиянын, Прибалтиканын, Сибириниң, Мурнуу Уралдын, Соңгу Казахстаннын, Ираккы Чөөн-чүтүгү районнарынын комсомол организациялары сугга өшпүр куштары сайырадыр талазы-биле улуг инициативаны илередир ужуруг.

Москва зонанын специализацияланган нотаа ажилдыг 26 совет-хотарын шөбө алган Москва областың комсомол организацияларынын инициативаны ВЛКСМ ТК-ны дөткөн. Ол совет-хотар студенттерин болгаш үстүдүгү аластарын өөреникчилеринде тургузугу-нан 300 тулут отрядтар тургузуннар. Төрөөн Коммунисттик партияның ХХІ съездинин күш-ажыгы чаа алдарлыг тилелгелер-биле уткуштур дөш совет-хотарга доктаалык ажилдары-биле комсомолчу студенттер-биле чурттуң 5 мүн амыл оодарын болгаш кыстарын чоруткан турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ Шинтпирлерниң күүселдезинге контроль

Партийжи шинтпирлерниң күүселдезинге контроль «Октябрь 30 чылы» колхозтун партия организациязынын кичиреткенде теведе салдырып турар. СЭКП-ниң XX съездинде болгон партиянын Төп Бюлетинин оң дараазыдагы пленумнарын шинтпирлерниң күүселдезинге улаңдыруу боюнча үндүргөн шинтпирлерниң күүселдезин парторганизация доктаамаа контрольдап келген.

Партия өгө организациязынын коммунистериниң шинти хурааларына, база бюро хурааларына «Октябрь 30 чылы» колхозтун экономайизм хөгжүдиринче улаңган айтырларын хей улаа чугаалажып, хүлөө алган шинтпирлерниң күүселдезин организастап, партийжи-политиктик болгон партийжи-организастыг ажалдарын чорудуп турар. Тараа култураларынын хүттүтүп бедиринче, малдын баш санын өстүреринче, оң продукттуулун көвүдиреринче коммунистерни, активти организастап турар.

Партия өгө организациязынын хурааларына хову бригадаларын бригадир эш Сермаанчик илеткели бо чылын ийи улаа алган, оң соонда күүселдезин хынаадызын, организастыг ажалды чоруткан. Оң түнөсиде чакы тарыла эмсеа хуусаада, агротехниктиг бедик денелге чоруттуган болгон тараанын чыгы ажалгазынче кичирет салдырган. Механизаторларын, тараажазынын ортузунга масса-политиктиг ажалды өк организастааны-биле чаагай дүжүт ажал салдырган, 1861 гектар тараа култураларын күсүк ажал алышкыны депшилелит эрга-аңгылап ажал алышкыны-биле чоруттуган. Ичанганш бо чылын колхоз тараа култураларынын гектар бүртүгүн ортумаа-биле 27,5 центнер, «Милытун»-553, сорттун үрөзүн үчүстүгүн гектарында-на 40 центнер дүжүтү алган болгон күрүнө 1845 тонна тарааны саткан. Колхозчуларын ажалдаан күш-хүн бүртүгө 4 кг тараа бер-

динген. Тараа дөш демиселге коммунистер мурнакчы ролду көргүсөнер. Илангы коммунист эш К. Бөрбөдей партия өгө организациязынын хураалынын шинтпирлерин боттандырып аң иденкейлик киржил, боюнча үлөсөрин өскөдөргө көргүсөк, Ол «С-6» комбайн-биле 400 гектар тарааны ажаарын хүлөөнгөш, 600 ажыг гектарын ажаган, аңгылап ажаар арганы өк ажалган.

Партия организациязынын шинтпирлер 1959 чылым чакы тарылгазына белеткерлерин үлөсөргө чорударына база улаңган. Херек кырында 1877 га кур болгон куруккан черлерин аядаган база 270 тонна сорттун үрөзүнүн белеткер.

Партия организациязынын бюрозунун июлда болгон хураалына шинтпирлериниң баш санын өстүрер, оң продукттуулун бедир дөш демиселдин дугайында зоотехниктер эштер Биче-оол биле Платинов оларын илеткерлерин чугаалажып болгон ол талазы-биле шинтпирин үндүргөн. Оң күүселдезиниң дугайын коммунистериниң шинти хураалына ноябрда чугаалажып көргөн. Бюро хураалынын шинтпириниң күүселдези дөш организастыг ажалды өк чоруттуганы-биле чакы чедикшиктер чедип алдыган. Эрткен чылым декабрь 1-ге чедир ивек бүртүгүн 903 литр сүт салдыган, айы 1957 чылымдагындан 375 литр хей сүттү салган. Малды продукттуулугу чорту бедени-биле күрүнө мал алышкынын продукттуулугу—өт, сүт, дүс садар планна чоругу үсинеде ажыг күсүстүнгөн. Ол мышкаа дагаа бүртүгүн 77 чуртуган, эрткен чылымда алдында 30 чуртуган хейу алган.

Мал ажалында коммунистер болгон комсомолчулар мурнакчы ролду көргүтүп турар. Коммунист М. Сандык 678 протерин бирезиндене 4,280 кг дүктү, комсомолчулар М. Мыйтык, К. Дозат олар ивек бүртүгүн 1300—1400 ажыг литр сүттү саап алганыр. Шаа мыдыг өскө-даа мурнакчылар хей.

Сууржудуга херөөн өкжидер талазы-биле парторганизация болгон колхозтун баштаар чери өлөөн хемчегерин алган. Бо чылын колхоз чуртталганын 20 бажынарнын тудар планын, херек кырында 23 бажыг туттуган. 12 бажынын чедир кылдырмаан ажалдарын дооскан. Ол мышкаа электри станциянын, 120 олуттук клубту, шээр малга 4 кажаларын туткан.

Бо чедикшиктер болза партбюродан коммунистерни ажал-агыл хырысалгалыг үчүстөктөрүн да быжылап, олардан нелелден дымзып, колхозчулар ортузунга организастыг ажалды чорутканын-ыстан дыка камаарыгалыг болган.

Мыдыг болза-даа парторганизация боюнча үндүрүп турган шинтпирлериниң күүселдезин бүтүн чедип ал турган дөш өк өскө. Шинтпирлериниң күүселдези дөш организастыг ажал ам-даа дыка четпес. Колхозта күш-ажалдын сагыла-чурум чакы, малдын баш санын өстүрер, оң продукттуулун бедир дөш демисел ам-даа кошкан. Малдын баш санын өстүрер план чүтүнер аайы-биле күсүстүнгөн. Ичанганш мал таарымчалыг оран-сава-биле ам-даа чедир хандырттымаан. 1957—1958 чылым кыжында шээр малдын чаш төлү хей өлгөн. Малдын продукттуулугу ам-даа чакы. Тудугуш шынжары өкжидер турар, хей-хей тудугуш чедир кылдырмаан. Суур чаатгайыны-ам-даа өкжидер. Колхозчу амдыралыг културалын өкжидер талазы-биле ап турар хемчегерлерис четпес.

Партийжи-политиктиг ажалды ажал-агыл соруалар-биле хал-баштыгы турарымыс дыка кошкан. Ол бүтү болгон өскө-даа четпестерин уузкаарынын хемчегерин алышкан, шинтпирлериниң күүселдезин организастап турган, ССРЭ-ниң улус ажал-агыл хөгжүдириниң чедип чыл планын чедикшиктер күүселдезинге боттук салышкынын-нарыг болур жүрүмүг бис.

Н. КЫЛЫН-ООЛ,
Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун партия организациязынын секретары.

СЭКП райкомнарынын килдистер эргелекчилериниң семинары

Чокта чаа СЭКП обкомунга партия райкомнарынын болгон Кызыл хооромунун органдистериниң эргелекчилериниң беш хонуктук семинары болган.

Семинарга партийжи-организастыг ажалдарын айтырларын чугаалажып, ол талазы-биле чогутуу анализтерин кылган. Чижээ, профсоюз-делания фабрик-завод комитеттериниң эргелери болгон бүдүргөчө чөвүдө хураалары, Советтерин болган хей-шинти организациязынын үдүртүр, калдарын шилинир, талаанын тургузар болгон кижилер баа калдар үчүдүн кылдыр, партияга хүлөө алышкыны, оң үчүт болгон өчүдүн кылдыр, анык коммунистер-биле ажал, коммунистерге партийжи даалгаларын бөргө болгон оң-даа өскө темаларын өөренип өрткөн.

Семинарга партия ажалынын дуржуга солчушкуннары болган. Илангы коммунистерге партийжи даалгаларын бөргө болгон оларын күжү бүдүргөчө үчүстөктөрүн таарыштыр тургузар, пленумнарын болгон бюрозарын белеткерлерин болгон бюрозарын практика-а, коммунистерниң шүтүмүздөгү саналдарын күсүдип турары, килдистерини организастыг ажалын, инструкторлар-биле ажалдын дугайы болгон оң-даа өскө темаларга илеткер болгулаан.

Эренин партия өгө организациязына коммунистерге партийжи даалгаларын таарымчалыг болгон ажал-бүтү кылдыр берип, ол даалгаларын күсүдиринче коммунистерини хырысалгалыг бедирин турарын дугайын райкомнун органдистериниң эргелекчиси эш Сакты-Сүрөөн чугаалаан. Парторганизациязынын секретары коммунистерге даалгалар бөргө, оларын боттары-биле бедерлер кылдып, кичирет бүртүгүн билиниң болгон мергелешкени денелни өөренип бүртүп турар. Коммунистерге берилген партийжи даалгаларын күсүдиринче чедип ап турарынын талазы-биле өк дуржугаларын СЭКП райкомун партия өгө организациязына несттерип турар. Чижээ, эш Намдак («Мерен» колхоз) 3 кижини хиларамга өөрдүп болгон даалгаларын күсүдирген. Эш Байыраш (район) хей быжарына, дараанын чакык кижилерин өөрдүп даалга алган, өк күсүдүп турар. «Чээ өртү»,

«Кызыл Сылдыс» колхозтарын партия организациязы коммунистерин колхозчуларын амдырал-чуртталганын бедик културалыг дөш ажалдарга иденкейлик алыр-шиптир турар. Эш Сакты-Сүрөөн оң болгон өскө-даа чугаалаан чижестерин семинарын кир-жикчилери сонууртап дынаан болган чүдүдүгүнү берген.

СЭКП-ниң Бий-Хем райкомунун органдистериниң эргелекчиси эш Тийм-мөй партийжи-организастыг ажалдын чакык дуржугаларын чугаалаан. Райком өгө организациязынын секретарынын семинараларына оларын олакчыларын, партбюрозарын бежигүнерин өдүрүштүрүп турар. Райкомуну пленумнарына болгон бюро хурааларына чугаалажып айтырларын белеткеринге активти киршиштир, партия райкомунун бежигүнеринге чогутуу даалгаларын берип турар. Партия организациязынын хостаттырган секретарынын өскө өгө организациязына хынаадылар кылдыр-биле чорудуп турар. Райкомун ажалдыкчылар профсоюз, комсомол болгон өскө-даа хей-шинти организациязынын хунаада бөүгүр түртүп турар. Райком апаралынын хураалы ай санында чымдырып, партия организациязынын секретарына районун улус ажал-агыл хөгжүдириниң экономайизмтиг көргүзүлгөсүн таныштырып турар.

Коммунистерниң шүтүмүздөгү саналдарын амдыралга боттандырып турарынын дугайында дуржуга солчу илеткерлерин СЭКП-ниң Кызыл хооромунун болгон Каз-Хем райкомунун органдистериниң эргелекчилери эштер Пахомов, Бартолов олар кылган. Партиянын Кызыл хоорому өчүт-сонгулдуг хураалар соонда бүтү-ле коммунистерге партийжи даалгалар берилген деп чугаалаан, оң күүселдезиниң дугайын тодаргай чугаалап шыдаан.

Семинарын киршикчилери Кызыл хооромун бүдүргөчө черлерин экскурсиялап көргөн.

Шүтүмүздөгү саналдарын дугайын партия хурааларына чугаалажып, ол талазы-биле даг экспедициязынын автобазасында, обкомунун иштин херектер эргеленинде партия организациязынын дөш ажалдып турарлар.

Шүтүмүздөгү саналдарын күсүдир талазы-биле партиянын Каз-Хем райкомун чакык ажалдарын кылган. МТС септелерге херек-жөөр артык кезектер-биле хандырып, колхозтарга техниктиг дуза көргүзүрүн бежигүнер болгон чалакчылар белеткер күрөстү ажалган. «Кызыл Тук» колхозту чогутуу үдүртүр калдыр-биле бежигүнер. Райкомун колхозтинде ажалы багай деп санаан партия өгө организациязына СЭКП райкомун чакык практикаг дуганы көргүсөк.

Оң-биле кады семинарга дуржуга солчул турда, четпестер база илерөөн. Партия ажалынын талазы-биле дуржуга солчушкуннары болупуру баш улау дынадып каан турда-ла, чакык райкомнарын органдистериниң эргелекчилери оң чогутуу кичиреткейге албаанар. Магаз партиянын Улут-Хем, Бай-Тайга райкомнарын органдистериниң эргелекчилери эштер Сербренников, Чедер-оол оларын камаарыштырып болур. Олар семинарга хане анализ чок, өрөнгөй болгон сонууртапчыг өскө илеткерлер кылган. Илангы эш Сербренников Улут-Хемге болгулаан өчүт-сонгулдуг хураалар партия өгө организациязына партия өгө организациязынын секретарынын 50 ажыг хуузу халашкан деп чугаалаан хиренинде-ла, а оң чылгаан, секретарлар-биле райком ханчаар ажалдан белгенин тодаргай чугаалаан. Эш Чедер-оол өчүт-сонгулдуг хураалар соонда бүтү-ле коммунистерге партийжи даалгалар берилген деп чугаалаан, оң күүселдезиниң дугайын тодаргай чугаалап шыдаан.

Семинарын киршикчилери Кызыл хооромун бүдүргөчө черлерин экскурсиялап көргөн.

СЭКП обкомунун бирги секретары эш С. Б. Тока СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунун түнөсидериниң, РСФСР-ниң чогалгаларынын бирги съездинин, ССРЭ-нин Дээди Советиниң ийги сессиязынын дугайында солун бедерин семинарын киршикчилеринге кылдып берген.

Н. ЧАМЗЫРЫН.

СЭКП-ниң XXII съездинде алдар кылдыр

Чоннун улуг сонуургалы

1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажал-агыл хөгжүдириниң контроль чуратгаларынын дугайын СЭКП ТК-нын секретары эш Н. С. Хрущевтун илеткелинин тезистерин районун ажалчы чоннары улуг сонууртаа-биле өөренип, тургустунган соруаларын амдан өгөлөп амдыралга шүт боттандырып өгөлө-риниң айтырларын хурааларга чугаалажып өрткөн.

СЭКП райкомунун активти чонун ортузунга ол талазы-биле тайылбыр ажалдарын калбаа-биле чоруткан. Бүтү-ле черлерге болгулаан хурааларга 9000 чыгыг кижиг олурушкан болгон 125 кижиг санап берген. Партиянын ам болур XXI съездинде чугаалажып ол төөгү-лүг айтыртыг бүтү чон ивек-биле дөшкөп, чедип чыл планын чедикшиктер күүселдезинге боттук салышкынын-нарыг болур хураалар турганар. Эйт, сүт болгон дүк бүдүргөчө талазы-биле районун чедип чыл планын беш чыла күүселер аргалар барын хураалар айтып турган.

Районун ажалчы чоннары чедип чыл планынын бирги чылынын—1959 чылым ажал-агыл планынын хуусаа бетинде күүселдезинге

күженишкенин улаңдырган. Мурнакчы ажал-агыл — «Күш ажалдыг хосту», «Чодураа», «Х Улуг хураал» колхозтар январь айнын иштинде күрүнө өт, сүт садарынын квартал планын күүселерин хүлөөнгөнөр. Чакы тарылгага белеткерли, мал кыштагалдынышкынын чедикшиктерин чорударын колхозчуларын хураалдары шинтпир-лөөн болгон ажал өк чоруп турар. Ол колхозтар чедип чыл иштинде хойнуу болгон мыкыстыг бөд малдын баш санын 2—2,5 катаа өстүрер аргалыг. Колхозтарын ораалдары дыка өер.

«Чодураа» колхозтун ажал-ишчилери чүгө бо чылын бежин өмнө-лө бажынын, шолонин, урутар салын, механизаторларга 2 кул-станнаарын тудар. «СЭКП-ниң XX съездин» колхозтун санынчы эш Ширинмаа 11 инектеринг бирезинденне 1200 кг сүттү сазын хүлөөнгөн.

Шагаан-Арыг МТС-тиң механизаторлары чакы хову ажалдарына өк белеткерин, септелер үсинеде 50 мун рублдин камнап алырын шинтпирлөөнөр.

И. ПАРФЕНОВ.

Декабрь Пленумунун материалдарын калбак таныжып турар

Сөзүгү беш чылдарын дургузунда өдөс ажал-агыл хөгжүдириниң түнөсидерин болгон кезээ ажал-агыл хөгжүдириниң продукттарын бөдүрерин улам мыаг көвүдирер соруалар дугайында СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунун материалдарын өвүр районун ажалчы чоннары колхозтарга, фермаларга, бригадаларга, албан черлеринге 22 кезек черлерге танышкан, анда 1000 ажыг кижиг киришкен болгон 44 кижиг санап берип чүе чугаалаан.

Санап берген колхозчулар декабрь Пленумунун шинтпирлерин чүгү-дүгүнү хүлөөп ап, районун колхозтарын сөзүгү беш чылдарда өдөс ажал-агыл талазы-биле чедип алган чедикшиктерин түнө-вишкан, чокку чылдарда соруаларын тодаргай айттып турганар.

Бистин улуг Төрөөн чуртувустун экономайизмтиг болгон камгала-жып күжүн улам мыаг быжыла-рына, совет кижилериниң материалдыг болгон културалыг денелни бедиринге бистин партияныс болгон чазавыс хүн бүрү кичиретей салып турар. Бистин колхозчуус сөзүгү беш чылдарын дургузунда экономайизм талазы-биле дыка быжыкан. Колхозчуларын материалдыг болгон културалыг байдыгын дыка бедер. Колхозтун туудт ажалынын ам 8 чыл ажалдан турар мен, бо чылын өм ишти-биле кады 1200 ажыг күш-хүнөрин ажалдан алган бис. Бо 1959 чылда оң-даа артык өк ажалдан, колхозчуларын културалыг амдыралына херектөөр 40 сандыларын, 30 студияларын, чак кылдынын турар чуртталга бажыг.

нарынч сонга, хаалга болгон өскө-даа нарын чүдүдиринге херектөөр кылдыр мен — деп, «Коммунизмге өрк» колхозтун бы-занычы эш Чымын чугаалаан.

Ол-ла колхозтун Арыг-Бажында сүт-бараа ферманынч санычалары өрткөн 1958 чылда ивек бүртүгүн 993 кг сүттү саап алганыр. Олар ам бо чылын ивек бүртүгүн-денне ортумаа-биле 1200—1300 кг сүттү саап алырын хүлөөнгөнөр.

Ол болза өвүр районун байдалы-биле алдыга бедик саалда болур. «Торгалыг» колхозтун хойжуу эш Сундуй-оол—бөдүмүн калдарып турарын кодан хойларын хой бүртүгүн өрткөн чылын 2 кг дүктү кыргып алган мен. Бистин чурту-вуска чедип чыл планын боттанды-рып өгөлөсөриниң баштайгы чылы 1959 чылда хой бүртүгүн 2,3 кг дүктү кыргып алыр мен—дөөн.

«Кызыл Тук» колхозтун ивек кадар-чыны эш Болдай-оол төртүр 100 ивек бүртүгүн бо чылын 100 бы-заларын камгалап алырын хү-лөөнгөн.

Кедр чедип чылда малдын баш санын өстүрер, өт, сүт, дүк бүдү-рүткөсүн көвүдир талазы-биле колхозчулар тодаргай хүлөөлгө-рин ап турар. Мал кыштагалдыны-нын чедикшиктерин чорудары, ситен, силос, концентрат чедирин чөп чы-рыдаары, олардын план бөүгүр шын ажалдарын бо үеде чугулаа сору-галга болуп турар.

С. ОЧУР,

СЭКП өвүр райкомунун пропа-ганда болгон агитация килдиниң эргелекчиси.

КҮШ-АЖЫЛДЫҢ КАМГАЛАЛЫН КҮШТЕЛДИРЕР

гаш автотранспорт организациязы-на профессионал активниң кир-жилеи-биле күш-ажыл камгала-лынын, техниканын аймы чок чорутуун магадылалынын дугайында хей-шинтин хынаадыларын чө-дүртүр. Ол чорук бо айтырларын чыл талазы-биле чакык илерөөн четпестерин чайдадырына улуг илдинг берген. Ажалдып турган кемден бертнер чоруткун саны өрткөн чылын 1957 чылда тур-ганын өвөөжөө.

Ичкылажык күш-ажыл камгала-лынын болгон техниканын аймы чок чорутуун хандырынын талазы-биле чакык хемчегер алдыган болза-да, облыстың ажал чаш бө-дүргөсиде бо талазы-биле чет-пестерин барын демдегээр херек. Бүдүргөчө ажалдан турган кем-ден-бертнер чоруткун саны Эле-кестин шахта өргөлөшиниң шахта-ларында 1957 чылда турганында өрткөн чылын өвөөжөөн.

Бүдүргөчө оң-ондаа болу бөз чоруктун тыттып кедр чылда-галарын баш улау чайлаарынче шахта өргөлөшиниң үдүртүчүлери эштер Беруцин-биле Чуртин олар чогутуу кичиреткей салбып турар-лар. Шахтада вентиляция, кало-риферлер ам-даа тургустуулаан, ондатыг таарымчалар болу бөз черлерде сагыныдыг плакаттарын аспаа болуп турар. Чакык ме-ханизириниң аймы чок болу чор-уун хандырынын чогутуу кичире-гейин салбай, бо талазы-биле профессионал организириниң тусай

Улуг көдүрлүүшкүн-биле танышкан

СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунга эш Н. С. Хрущевтун илеткели болгон Пленумунун доктаалын Улуг-Хем районун «СЭКП-ниң XX съез-дин» өдөс ажал-агыл артелинин бежигүнери улуг иденкейлик бол-гон ажал-ишти байдал-биле таныш-каннар.

СЭКП ТК-нын 1953 чылда болгон сентябрь Пленумунда бөз өрткөн 5 чылдын дургузунда бистин Төрөөн чуртувустун, Улуг-Хем районун колхозтун кезээ ажал-агыл талазы-биле чедикшиктерин ху-раалга санап берип чүе чугаала-жып өрткөн колхоз даргазы эш Чүдүк, колхозчулар Шойгар-оол, Ховалыг болгон өскө-даа колхозчулар тодар-гай чугаалааннар.

Ошкү кадарчыны эш Шойгар-оол

1958 чылда социалист чарышкы алган хүлөөлгөсүн күүселдезин демдегээр, бо чылын боюнча ка-дарып турар 300 төртүр өшкүлери-нин ажалдарын чидирг чокка до-руутуруп алырын хүлөөнгөн.

Мал кыштагалдынынын орга-низастыг өрттөр, чакы тарылгага белеткерлерин өй-шаанда доозар, тулуг мыжын белеткерин февраль 20-де доозар дугайында колхозчу-лар тодаргай хүлөөлгөсүн алган-нар.

СЭКП ТК-нын декабрь Плену-мун материалдарын колхозчулар фермаларда, бригадаларда, эконо-лаа калбаа-биле таныжып турар-лар.

Д. ШУЛУУ.

Хүлөөлгө ажыг күүсеттинген

Сизимниң мыаг ажал-агыл чери-нин коллектив 1958 чылдын де-кабрь айнын баштайгы хүнөринде болгон хураалына ССРЭ-ниң улус ажал-агыл хөгжүдириниң төөгүлүг чедип чыл планынын контроль чуратгаларын чугаалажып тура, съездине бедик кылдыр де-кабрь айнын бүдүргөчө оңаадынын ийи катаа ажыг күсүдирин хү-лөөнгөнөр.

Сизимчилер Төрөөн чуртуун мурунга берген сөзүг ал-дарыны-биле күүсеткенер. Илп кезикчилериниң болгон сөзүгүчү-лери аразында калбарган соци-алист чарыштын ачылында 1958 чылдын декабрь айнын бүдүргөчө планы 300 хуу күүсеттинген. Илп кезинде-биле чегерелештир оң өсөөртүгөсүн база чедикшиктерин чө-улау-нормазын 175—200 хуудан куудаттайн турарлар.

Коммунист күш-ажылдын бригадасы деп бедик атты чаалап алыр дөш даг экспедициязынын бүдүргөчө социалист чарышты калбартын, хүн бүртүгү оңаалгаларын үртүгү ажыг күт-сөдүп турарлар.

Чурукта: Экспедиция бүдүргөчө аразында калбарган социалист чарыштын мурнакчы бригаданын (бригадир эш Матюшов солгай тараанда) бежигүнери.

Фото Г. Сиротинни.

ажылдан турарлар. Кызылдың ыя-тан өт-херексел кылдыр фабрика-зы 1958 чылда чаз чедирин форточка, вентиляция дөш ыш-каш дерелелерин кылбай тургал-ла ажалгага килген. Оң-биле чегерелештир Кызылдың чакык АТК-ларын кышпа белеткер чок ужурашканнар. Кызыл АТК-зынч септелге мастерсезынын болгон жарамынын солгаары, эштери чымылганнаан.

Ажалчыларын күш-ажыл камгала-лынын аймы чок чорутуу ханды-рар талазы-биле үстүндө айттын-ган бүдүргөчө черлеринде профес-иал организациязынын ам-даа чет-пес ажалдан турарлар. Чурт үдүртүгүн болгон коммунал ажал-агыл ажалдыкчыларынч профессианалык област комитети (даргазы эш Георгиевский) 1958 чылдын өгөсиде боюнда камаа-рышкан бүдүргөчөсүн хей-шинтин хынаадыларын чорутар дугайында үнөнгө өгөлөсөриниң ут-тушкан. Ол үнөнгө саналды моон сонгаар амдылар кырында бот-тандырып чорудар херек. Ажал-чыларын күш-ажыл камгала-лын күштедир талазы-биле семина-ралын профессионал активи-биле чо-рудары чугула.

Профессиалдерге тыныскаа өргө-лөргө үндөмөсө ажалчыларынч күш-ажыл камгала-лын сатыас чо-рук-биле шинтирилг демисежери областыг бүдүргөчөсүн профес-иал организациязынын чугу-ла хүлөөлгөсүн бирөөсү чорут-тар.

Н. НАМАЙ,
облпрофсоветтин даргазы.

Чонга шынчы бараан болушкун

Чон-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозта магазин өргөткөндө Мөнгүш Уларович Делег садыг аялынын үр чыл стажы. Оол магазининге чонга хергедег барааннары ургутуу делетинген турар.

Эрткен чылдарын бараан сазыгазынын планын эш Делег ай санында ажыг күсөдөн келген. Ол чүгөсү барааннары садыггазы-биле кызыгазынган, колхозтун

бригадаларын, фермаларын, ыраккы олардагы малчыларын база өргөн, оларга хергедег чонга барааннары ой-ойде чедирин турар.

Унушкуну садыггазынын колхоз баштаар чери (даргазы эш Самдан) транспортту сазт чоң хандырып турар. Декабрынын төңчүзүндө эш Делег чонга чыга утуштур унушкуну садыггазынын чоруткан.

Чурукта: садыгы М. У. Делег. да келген, садыггазын турары. Сымн-Чурунде кыштагынын чынны. Фото С. Феоктистову.

Саанчыларнын чедишкенин болгаш хүлээлгелери

Эрткен чылдын баштайгы күнүн. Чыкылма сооп делет, шала хандырап турган январь хүнненин бир өргөннө Бил-Хем районун «Кызыл тараачын» кезде ажыг-агыл артеинин Туран сүт-бараан ферманын анык салычы Росина Спирина аңаа бажыггаан инвестерин чегирин турар сүт-бараан ферманын өргөткөнчү А. С. Доронин: «Иванович чегиринге арай өкпөдөн турар ышкыштыр аз, Росина» — деп кыжыра аар. Росинанын соруу кирип айткан.

— Ам канчаар дээр, Дмитрий Спиридович «Читага» (инвестшодозы) чегиринге бол уадаа хомайымаар-даа болза, хомайымаар чегиринге чангыс аай ситенге бо-дарга черде ыгалдыг дээрин практикага бүзүрөө мен. Сүт саа-лазы көүдүр дээрин чигинин турбас. Ам дээр дээр, дээрта бистин ферма коллективинин нити туралыгы саанчыларнын социалист чарынын калбартыг дугайында чугула айтыргын көдүрүшкөн,

бодумга бажыггаан 14 инвестерин бирөөсүндөн-не ортумаа-биле 2.300 кг сүт саап алырын хүзөөр мен, Дмитрий Спиридович — деп Росина Спирина база катан бүзүрөөткен.

Январь 3-те ферманын аймак-чылары, ылангыла Дома Родиноз-на Завьялова, Мады Бичин-уруу, ой ышкы Росина Спирина болгаш оон-даа еске саанчылар бедиткен хүлээлгелерин алганнар.

М. Бичин-уруу, Д. Завьялова боттарынын сөзүн ээпел шыдаан. А анык саанчы Росина Спирина 1958 чылда 14 бажылаарын четче доруктурбушаан, инек бүртүндөн ортумаа-биле 2400 кг сүттү сагган, бодунун чарык турары Н. Феодорованын ашкан. Ычанган Росина Спирина ВЛКСМ райкомунун «Мур-накчы саанчыга» деп шилчир кы-лаз тукучугаан чаалап алган.

Шилчир кылаз тукучугаан тү-дөөп ап турган, Росина Спирина 1959 чылда саар инек бүртүндөн ортумаа-биле 2500 кг сүттү саап алырын хүлээткен.

М. БИЛЕН-ООЛ.

Каникулар хүннеринде

Барыш-Хемчик районун школа-ларын өөреникчилери кышкы каникуларын солун кылдыр эртти-рип турарлар. Январь 3—4-түн хүнүнө Кызыл-Мажалык школа-ларын бот-тынныг уран-чүзү бөлүмненин көрүдөз болган. Бүртүндөн программанын уран-чүзү бөлүмненин концерттери, шыдыраа марылдаа болгаш делет-тегелге организастары кирип турар. Бүртүндө районун сес школары киришкен.

Эрти-Бардык болгаш Акем-Бар-лык школарынын өөреникчилери акробаттыг болгаш күш-культура

көргүзгелерин өкчү тургусканнар. Уран-чүзү көргүзгелеринде Ани-гаты школарынын өөреникчилери тер-гилдөө. Чеди чыл планынга таарыштыр оларын тургускан мон-тажы шүптү уругуларын магадтаан Ак-Довурташкы школары өкчү кырышканнар.

Көрүдөзүнүн түнелдиге бирги черге Кызыл-Мажалык, ийги черге Анигаты, а үшкү черге Дон-Терезин школары киришкен.

Тилдөөн школары болгаш тус-тус киришкенин өртөгүг белет-тер-биле шаңдаан.

П. БАРАНОВ.

Бир ферманын ажылындан

Бил-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун Билегиде сүт-бараан ферманын сөөлүгү каш чылдар-да өлөөн өзүп, сайылаан. 4—5 чыл мурунда аңаа он хире өргө-жирөөн чурттага бажыларын, 2—3 хире чаалай мал бажыларын турган болза, ам мынд чурттага бажыларыннын саны көүдүр бол-гаш өкчө школа, кижил, мал өнелге-леринин сабырлары, магазин, элек-тростанция, уруглар яслини ачыл-дан турар. Ферма аймакчалары-нын бажыларында электр лампа-ларын болгаш радио тоңазарын калгылзган.

Фермада нити-биле 182 саар инек бар. Олар чыгыт, делет ка-лаалар-биле, бүрүн хандыргынан-нар. 140 баш инек кирер улуг каалаа чамдык ачылдырын меза-нистезаан. Каалаанын иштин дур-гаар аксылыг оруктарын үш кез-ек кылдыр чегирештир шөйгөн. Оларын дуузын-биле саанчылар инектерге аны-бүрү чегирини че-дирип бериш турарлар. 1957 чылда саанчылар инектерин аксылыг оруктун дуузын-биле сугаттыр тур-ганнар. Ол чорук кынд-ла таарым-чалыг өвөс болгаш сүт чыгылып түгүткөн, каалаа иштин шыкта-лып турган, 1958 чылдын чайын-да инек каалаанын автома-тыг сугаттыгынын дери тургус-кан, саанчыларын хей күш түдү-рүп турган ачылын техниканын күжү-биле солзан. Мал бажыларын-да сагылааннарын база кырген.

Малды ажалга, чегирегезин өкчөдөп, мында ачылдан турар ки-жилерин кол-кол ачылдырын меза-нистезаанын түнелдиге фер-манын ачыл муруну чылдарда

турганындан шүтүт өскөргөн бол-ган колхозтун нити орулганын көүдүрүлгөн өвөш өвөс үлү-хүүнү кирип турар. 1956—1957 чылдарда Билегиде ферманын сүт саалдыгына өкчү көргүзгелери дөш ийги чыл улаштыр Бүгү-өнелдиги кезде ачыл-агыл делетгезинин киришкенин болуп келген.

Боттарынын омаашкан ачылдыр-ын ак-сеткилдиг күсөдөн, төрөн кол-хозтун ачыл-агынын улам хөгжү-лөрүнө бүгү күжүн берип турар мурнакчылар фермада өвөш өвөс. Оларга саанчылар А. Бартына, С. Чыдып, Э. Мөнгүш, М. Уйнушан, кадарчы М. Шырмышай олар за-малжыраар.

Оон-биле чегирештир Билегиде ферманын ачылдында четпестер өвөш өвөс. 1958 чылдын этегинге чедир ферма сүт саалдыгынын та-лазын-биле обласкы мурнакчы фер-маларын бирөөсүнө саваттырып, өкчү көргүзүлгөн турган. Ычыл-зажок, сүт саалдыгынын делетге 1958 чылда 1957 чылдыгындан куудула баткан. Фермада 13 саа-чыларын хей кезинин өртөн чы-лын нити-биле сагган сүлү 1957 чылда сагынганнан 1—2 муң литр өвөш болуп турар.

Саанчыларын иштинде өртөн чылда сүт саалдыгынын таалазын-биле эш Уйнушан өкчү көргүзгел-диг болган. Бодунга бажылаан 11 анык инектеринден 1957 чылда ол нити-биле 10 муң литр сүттү саап ачкан болза, а 1958 чылда 12 муң литр хире сүттү саап алган. Ферманын мурнакчы саанчылары Бартына, Мөнгүш, Чыдып оларын

Тудуг ажылын тодаргай удуртур

Өвүр районун колхозтары тудуг сууржула талазын-биле чыл бүрү-де биче өвөс чедишкенин чедиш ап турар болгаш бо үгө чедир рай-онун колхозчу өргөдеринын 92 хуузу сууржаан. Амгы үгө рай-онун «Коммунистче орук» колхозу колхозчу өргөдери сууржуу амы-дыралче киирерин дооскан, еске колхозтарда бүгү колхозчуларын өгдөрөн бажыларын шалчидерин колхозунда доосуп турар. 1958 чыл-да 3570 дөрбөлчүн метр хемчээдиг 119 чуртталга бажыларын туту-ган болгаш ачылгаа кирген. Нити-нин малынга нити-биле 52600 ажыг баш мал кирер 220 ажыг кажааларын, культура амы-дыралдыг 67, бүдүргөсүн 56 ту-дугтарын ачылгаа кирген.

Сөөлүгү каш чылдарын бээр кол-хозчу суурлар таныттыкмыс кыл-дыр сайырап өскөннөр, мында шко-лалар, өнелгелер, садыг магазин-нер, клубтар болгаш яслилер, өскө-дө культура-амадыралдыг болгаш бүдүргө чегирин ачылдан турар. Шүптү колхозтарын төптөри элек-тржигиттен болгаш радиожигиттен-га.

Районун колхозтары 1958 чыл-да чуртталга бажыларын туура-нын планын бир ай бурунгаар де-кабрь 1-де 102 хуу, мал кажаала-рын туура-нын планын 136 хуу күсөткен. «Коммунистче орук» колхоз (даргазы эш Шаалы) тудуг талазын-биле өскөргөн өкчү көрү-гүлөрү болган. Колхоз чуртталга-нын 25 бажынын тудур турган, 34 бажынын, 1950 баш малга 8 кажа-а тудур турган 4050 баш мал кирер 16 кажааларын туулу, тудуг пла-нын 200 хуу күсөткен. Колхозтар-да тудуг талазын-биле СЭКП обком-ун болгаш бажыларын шалчидерин Кызыл туугу колхоз 1958 чылдын баштайгы чартында чаа-лап алган болгаш ам-даа бажы-мын-биле туулу турар.

Колхозтарын тудуг суурун сай-ымдарын хергезинге идеялардыг кириш, мергежилдиг, ак-сеткилдиг ачылдан турар мурнакчы тудуг-чуларын саны хун бүрү өзүп турар. «Тогалыг» колхозта тудугту Ма-дырбай, бригадир Чамзырын, чаа-ныкчы Доругу, Дочун-оол, «Ком-мунистче орук» колхозта чазаны-ма.

Росина Спирина 1958 чылда 14 бажылаарын четче доруктурбушаан, инек бүртүндөн ортумаа-биле 2400 кг сүттү сагган, бодунун чарык турары Н. Феодорованын ашкан. Ычанган Росина Спирина ВЛКСМ райкомунун «Мур-накчы саанчыга» деп шилчир кы-лаз тукучугаан чаалап алган.

Шилчир кылаз тукучугаан тү-дөөп ап турган, Росина Спирина 1959 чылда саар инек бүртүндөн ортумаа-биле 2500 кг сүттү саап алырын хүлээткен.

М. БИЛЕН-ООЛ.

Эртем билиглерин массаже

РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билиг Нептередиринин тала-зын-биле нити-биле Бай-Тайга район салбыры бо үгө 62 кижигун-нөрлүг болуп турар. Олар 1958 чылдын дүргүзүндө 400 хире лек-цияларын районун ачылгыч чоңу-га номчааннар.

Нити-биле район салбырын кижигуннөрлөткөн эштер С. Шы-нар, О. Спирина-оол, М. Ангыраб, Б. Седов, Б. Чоюк, С. Кобу, К. Ку-друкпай, М. Харченко, Д. Очур олар ачылгыч чоңу ортузунга лекция пропагандазын калбарты-

рынга илдепкейлиг кирип турар-лар. СЭКП-нин ХХI съездининге эш Н. С. Хрущевтун илеткел-тинин таалазын-биле эртен чылдын ноябрь, декабрь айларында районга элден хей лекциялар ном-чуттунган.

Сталин аттыг болгаш «Мурнак-чы» колхозтарда тургусулаан лек-торлар бөлүгү эртен чылдын дур-гузунда эки ачылдыан.

Ындыг болза-даа нити-биле район салбырын болгаш оон тус-тус секцияларын ачылгында бар четпестерин демделээр чугула.

Нити политика, кезде ачыл-агыл болгаш бодус эртеннин талазын-биле үш секциялар бар. Ылангы кезде ачыл-агыл секциязы (улуг-тукузун эш Н. Усенко) кезде ачыл-агыл темаларында лекцияларын өвөш организастап турар. Номчу-тууну турар лекцияларын идея-политиктиг делетин чавыс. Чамдык лекторлар, чижээ, Олан-оол, Ады-бай, Дуров, Алымов, Кундан, Ад-реев олар эртен чылдын этегинде бээр чангыс-даа лекция номчуулаан болуп турар.

А. НОРМУН.

Көдөз лекторларда

Чон-Хемчик районун «Искра» колхозта кезде лекторларын тургус-кандан бээр чыл ажыг үе өргөн. Лекторларын кижигуннөрлөткөн шүптү 10 кижиг бар. Колхозчу лекторлар Н. Бонгар, К. Чигар-

оол, С. Лопса-Серен СЭКП-нин ХХI съездининге эш Н. С. Хрущевтун илеткел-тинин таалазын-биле эртен чылдын ноябрь, декабрь айларында районга элден хей лекциялар ном-чуттунган.

Сталин аттыг болгаш «Мурнак-чы» колхозтарда тургусулаан лек-торлар бөлүгү эртен чылдын дур-гузунда эки ачылдыан.

Ындыг болза-даа нити-биле район салбырын болгаш оон тус-тус секцияларын ачылгында бар четпестерин демделээр чугула.

Нити политика, кезде ачыл-агыл болгаш бодус эртеннин талазын-биле үш секциялар бар. Ылангы кезде ачыл-агыл секциязы (улуг-тукузун эш Н. Усенко) кезде ачыл-агыл темаларында лекцияларын өвөш организастап турар. Номчу-тууну турар лекцияларын идея-политиктиг делетин чавыс. Чамдык лекторлар, чижээ, Олан-оол, Ады-бай, Дуров, Алымов, Кундан, Ад-реев олар эртен чылдын этегинде бээр чангыс-даа лекция номчуулаан болуп турар.

А. НОРМУН.

1959 чылдын чаа кинолары

Чоокку үгө калдыг киноларын көрө бээр бис деп айтыргын хай-рынын кижиг бүртүгүнө солун бо-луту чугаа чок. Чаа чылда бүдү-рүп түндүр деп турар киноларын саны көбөй болгаш ону шүптүн саа-наары берге. Бедик идеялыг, ха-ны утка-шынарлыг кинолар кыл-дыр дөш кинематографтар, режиссерлар болгаш артистер чүткүдүг ачыл-дан турарлар.

Колхозчу кезде идеяны чаар-тылаар дугайын чугаалап турар «Бистин даргасы», кылдыг Солтү-чүгө улуг тудуг дугайында «Чы-лым агым», анык колхозчу кыстар дугайында «Светославдын келген кыс», тыва улустун амыдыралына болгаш улуг өскөргөдери көрү-ткөн «Ак-көк кенерин кижиле-ри» деп кинолар бо чылдын пла-нында кирген.

Чыл этегинде аны-бүрү жанра-лыг болгаш утка-шынарлыг кинолары экраннарыг үндүрер көрдүнгөн. Аны-ангы хуу-салымын кижиле-ри — электри станциянын ту-дугчулары болгаш колхозчу суу-рун ачыл-ишчилери «Далай дугайында шугалдыг» маалымдары апарганнар. Ук кинону чараш, чаа-гай ынакшыгы, кижилерин чүг-лүг чүткүлдеринге тураскаган. Ад-деевкуну токузунга баггар тур-гускан «Тисса кезде» деп ужура-дар кинозу кызыгаржыларын бер-ге болгаш чаагай ачылгынын ду-гайын чугаалап турар. Сценарий-нин сөздөгү-айымдыг-шпюнуу сойлап илдеткен.

Чоолааны А. Шиян кинонун спе-нарийин бодууна «Чанын» деп романн баггар болган. Оон бо-лушкунуна 16—18 чылдарда Украинада болуп турар болгаш улустун эрге-чатырганын аңаа канчаар тургустунганынын дуга-йында чугаалап турар. Болмадыр солдат Яков Мавелонун бай ду-гулак Софья Назарова-Бессалга улуг болгаш нарын ынакшыгынын ду-гайын кинода кол черин элзөөн. «Улуг амыдырал» деп кинонун ийгили кезеэ январда үнөр. Ала-чуртун Улуг дайынын үнөндө Донбасска болуп турган болушчу-нар. Көрүчүлөр экранга Харитон Болунга, оон калдыг Соняга, Вая Бурский болгаш инженер Петухов-биле база катан ужурашар. Дай-ынын долур сүт асыккан шакта-ны олар ачылгыга кирир-лер.

«Хат» деп кино комсомолдун бирги съездинин төлөөлөрүн бергелерге болгаш өлүм-чидеке та-арык тургаш, фронтуну канчаар эртин келгенин чугаалап турар. Со-вет Армиянын тайбын хүнери, анык солдатты кижизидип тура-ры — «Солдаттын түрөө» деп кино-нун кол темалы болуп турар.

В. ТАРХАНОВ.

Культура барааннарын арбыдадыр садыглаар

Танды районун Балгазын суур-да ном салды бар. Ындыг болза-даа, чамдык өөрдөдө материал-дарын садып алыр дөш кезирге, ма-газинде чок болуру чачыл апарган. Бирги каластын өөреникчилеринин сан болгаш төрөн дым кичөөдери-ге хергелер кылдыраштырын, улуг улустун үжүгөа номун өкчөлдөп

садыглаар дугайында хергелекчи-лерин чыгып амга чедир күсөт-тимзөөн.

Культура барааннарын арбыдадыр өкчөлдөп садыглаар дугайында хергелекчилерин негелдөөн ханды-рар керек.

М. НОРБУ.

Чонун чагыларын күсөдир

Кызылдын алгы завод ачылгы чоннарын чагыларын кылып бээр чон чамдыкта садып турар. Чи-жээ, Каз-Хем районда «Бурнулар» колхозтун кижигуннөрлөткөн эштер Эрендип, Көк-кыс, Давалай олар-нын 1958 чылдын ноябрьда чаалап кидис кидитерин декабрынын төңчү-

үгө чедир кылып бербөөн. Заводтун слага өргөдөкчиги эш Аңгуну канча чагыларын алыр дөш келген камааттарын үр ма-надыр чорутуу хааа өвөс болдуруп турар. Чонун чагыларын чогутуу хуузазында күсөдир керек.

Б. МААДЫ.

«Шынның» материалдарынын изи-биле

«Кижизидилге ажылын экижидер»

Мындыг өгө-биле Самагалдай ор-тумак школада өөрдөдөгөн даш-каар кижизидилге ачылгында багыт тургустунганынын дугайында эш С. Солянның корреспондентча-лы № 247(4217) «Шыны» парзаттыл-ган.

СЭКП Тес-Хем райкомунун секре-тары эш П. Сычевтун редакцияга дынабаны болза, корреспондент-чины парти райкомунун бюрору-га чугаалашкан, кындаа чорудар-га айткан четпестер илзөөн. Школада кижизидилге ачылгынын бажыларын дугайында школада партия организастаанын секретары эш В. Чоолдун илеткелни СЭКП райкомунун бюронуна кидизаан, организастыг ачылды чоруткан.

Интернатта чуртуп турар өөр-еникчилерин болгаш тус-тус клас-сарын хурадарын, өөреникчилер

ниң база ада-нелерин нити ху-ралдарын эртертирген. Өөреникчи-лерин шии, ыры, литература, ма-тематика болгаш өскө-даа бөлүм-лөрүн тургускан.

Төп болгаш обласкы парзатта интернаттын комната бүртүндө ча-гыткан, ам ап турар, класстарын, школарын, бажыларын хаа со-дуннарын ай санында доктамаз үндүрерин чурутуулан болгаш өөр-еникчилерге политиктиг инфор-мацияны, кижизидилге теманын бө-сөдөлөрүн кылып берип турар. Ке-жээки кино көргүзүлгөсүн болгаш кой-нитинин чорутуу турар хем-чегеринин үзүндө культура бажы-нында бажыларын дежурныйла-рын чурутуулан.

Бо бүгү хемчегелерин чорутканы-биле школада өөрдөдөгө-кижизидил-гелг ачыл бөсүкү-биле экижип турар.

С. МААДЫ.

«Шыны» тускай көрр.

А. Микоянның АКШ-та чоруп турары

ВАШИНГТОН. (СЭТА). СССР-нин АКШ-та элчининин чалагылы-биле чоруп турар аш А. И. Микоян болган ону үдөн кижилер Вашингтонун кыдык хоорайларынын бирөөсинде чоотка чаа ажитынган аш-чечини салгыжыны чоруп улуг маалымниг чоралынар. Маалымниг болган ону белетсел салгыжларынын ажилы-биле А. И. Микоян тодаргай тавышкан болган вет оран белетсээр салгыжынын ажилы-биле база садып алыгчылар-биле чугаалашкан.

Бүт-ажылдыг америк федерацияны болган Бүдүрүлгө профсоюздеринин конгресс дээр америк профсоюздер каттыжышканынын алаакчы дартызы болган электро-доло улетпур ажилчыларынын профсоюздеринин дартызы Делвис Бери хүлүс А. И. Микоянны эртенги шайлагга чалаан, аяа автомобиль болган увар-чүлү улетпүрүнүн ажилчыларынын каттыжып профсоюздеринин дартызы Голтер Рейтер, харылзаа ажилдагыларынын профсоюздеринин дартызы Джозеф Бейра, почтачылар профсоюздеринин дартызы Уильям Дотерти болган пива таймынлар улетпүр ажилчыларынын профсоюздер дартызы Карл Феллер олтурганнар. Эртенги шайлагга СССР-нин АКШ-та элчини М. А. Меньшиков база олтурган.

Шайлагга өйүндө чугаалажышканы болган болган ол 2 шак хире ургутулган.

Эртенги шайлагга соонда, корреспонденттеринин айтырыгларынын харыялал тур, чугаалажышканын чорутулганда америк профсоюздеринин удуруткучлары-биле ашк санал-оал солчушкунун кылдымыс деп А. И. Микоян чугаалаан. Улустар аразынын дүңүтүлүг чоруп чымчалырыне уланган кандыг-бир савалдарны алаа чугаалашкан бе деп айтырыг салырга, ол айтырыгы эртенги хеир-биле чугаалашкан бис, чугаалажышканын каржикчилери бот-боттары билчирин күзүп турганнар деп А. И. Микоян харыялаан. Бир-тээ бис америк капиталы-биле харылааны гудуп турар болганымыс, америк профсоюздеринин-биле чүге харылааа гудуп болбас деп бис дээрини корреспонденттерге А. И. Микоян медеттээн.

КНО-нун Африкага хамаарыштыр экономиктиг комиссиязынын сессиязынын доозулганы

АДДС-АБЕБА. (СЭТА). КНО-нун Африкага хамаарыштыр экономиктиг комиссиязынын 1958 чылдың декабрь 29-тан 1959 чылдың январь 6-га чедир Эфиопиянын най-мелылы—Адиис-Абебага болуп турган бирги сессиязы январь 6-да бо-

Оон соонда А. И. Микоян болза АКШ-тын оралакчы президентиги Р. Никсонун чалагылы-биле Этугар АКШ-тын конгрессинин турар бажыныче чорупкан. А. И. Микоян-биле Никсон ужурашкан. Олар хол тутчуп менделешкен болган баштапканын турганнар.

А. И. Микоянның Далес-биле ужуражып турганы-биле бир дөмей Никсонун кабинетинге парлаганын талалекчилери көстүп көрбөөн-биле чыгып берген турган.

АКШ-тын оралакчы президентизи-биле ийа чартык шак уламчылаан чугаалажышканынын соонда, делегей байланын айтырыгларынын талалы-биле, оон иштинде Берлин айтырыгынын талалы-биле болган СССР биле АКШ-тын аразында харылзаларга хамаарышкан айтырыгларынын талалы-биле ажитыг болган ашк санал-оал солчушкуну чугаалажышканынын үзүндө болган деп корреспонденттерге А. И. Микоян медеттээн. Каттышкан Штаттарын болган Совет Эвелединин аразында экономика талалы-биле тайбыч чарыштын өрөгө-чөтүлүгүн дугайында болган чугаалажышканынын чоруду-гаалында дээрини Никсон көдүрүп турду деп А. И. Микоян уламчылап турган. Лондонга сөөлүг чоруп чоралыныч үзүндө АКШ-тын оралакчы президентизи ол идеяны көдүрүп улауруп турган болган ол идеяны СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниг Дартызы Н. С. Хрущев медеттээн болган дээрини сагындарымышкан, Р. Никсон-биле чугаалажышканынын үзүндө АКШ-тын оралакчы президентизинин ол савалында долуу-биле чөпсөөрп турарынын алеретини мен деп А. И. Микоян чугаалаан.

Январьның 7-нин эртенинде А. И. Микоян болган ону үдөн кижилер Огайо штатта машина тулуунун улуг төвү—Кливленд хоорайже ужулукканнар.

КЛИВЛЕНД. (СЭТА). Январь 7-нин эртенинде СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниг Дартызынын Бирги оралакчы А. И. Микоян Вашингтондан ийа чөдө берген. Аэродромга А. И. Микоянны Сайрус Итон болган оон кадайы уткуп алган.

А. И. Микоян болган С. Итон байырыг чугаалаар-биле созулашкан.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг секретариатынын болгаш социалистиг чурттарнын тайбын талалакчыларынын чөвүлел хуралынын дугайында дыкнадыг

СОФИЯ. (СЭТА). Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг секретариатынын дыкнадымыс январь 6-да чарлаан.

Дыкнадыгга чугаалап турары болза: Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг секретариатынын Европанын болган Азиянын социалистиг чурттарынын тайбын талалакчыларынын шимчөөшканынын талалекчилери-биле чөвүлел хуралы София хоорайта январь 4—5-те болган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг күүсөмүнүн 1958 чылдың декабрь 19—20-де Хельсинкиге болган хуралынын шимтирлерини күтсөдир талалы-биле практиктиг дөмөкчүлүгү дугайында, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг оза сессиязын тайбын талалакчыларынын шимчөөшканынын 10 чылдың тураскал кылдыр өртүрер дугайында айтырыгы чөвүлел хурал чугаалажып көргөн. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг бо чылдың майда өртөр байырыг сессиязына белеткелди күтсөдирлерин, чаа дөмөкчүлүгү кыжышканынын улуг улустарын демселди калба-биле непередирин, нинтияны санал-оалын улам ийаи мөңгөөрүнче болган тайбынга ынакшыдыг бүгү күштерини сирый каттыштырырыче уланган хемчеглерини алыры чөвүлел хуралын киржикчилери шимтирлерин.

Чөвүлел хуралын киржикчилери ажилын дүртүлганын солчуп, боттарынын чурттарынын тайбын талалакчыларынын аразында харылзаларны улам ийаи быжылаар

талалы-биле тодаргай хемчеглерини айтты. Фредерик Жолио-Кюриниг тураскалын мөңгөждир талалы-биле хемчеглерини боттарынын чурттарына чорударын шимтирлерин.

Чөвүлел хурал болза делегейде баштайгы космиктиг ракетанын СССР планеталар аразынын делегейне салып үндүрерин чедирининиг боттарынын хүннерде болган деп дыкнадыгга чугаалап турар. Совет эртемниг болган техниказын ол шимтирлерин чедирининиг чөвүлел хуралын киржикчилери тайбынның херөөне социализм чурттарынын чаа чугула салышканын кылдыр көргөн, ийаг байыр тегирген болган Тайбын камгалынын Совет комитетинче байырыг телеграммача чоруткан.

Ядролуг чепсектиг шенделерини соккадыр дугайында Женева чөвүлел хуралында киржин турар үш күрүлелерин талалекчилеринге чөвүлел хурал телеграмма чоруткан.

Телеграммача чугаалап турары болза: Женева, Нацпарлар орлугу, ядролуг чепсектиг шенделерини соккадыр дугайында чөвүлел хуралда Англиянын, СССР-нин болган АКШ-нын талалекчилерин талалекчилеринге

Европанын болган Азиянын социалистиг чурттарынын тайбын талалакчыларынын шимчөөшканынын талалекчилерини София чылган чөвүлел хуралын киржикчилери боттарынын чурттарынын хей-нигизинин санал-оалын хайымын турар айтырыгларын чугаалап

лажын көргөн, кижиги төрелгетенин кырынга киргелип келген атомнуг кыжанышканын чайларын чөт кылдырынын мырынай өрөгөж чугулазын демделгелерин. Ядролуг чепсектиг шенделерин кезээ шагда соккадыр дугайында дугураула Женева чугаалажышканынын чедир алдыназын дугайы боттарынын чурттарынын хей-нигизинин ханы дүрүзөөшканын алар илергейлөөшкөн.

Женевада чөвүлел хуралга бүгү чурттарынын улустары улуг-идегай салып турарынын чугаалажышканынын киржикчилеринин кичөөшкөйүн улазырып тур бис. Делегейин хей-нигизинин үнүгө боттарынын үнүгүсү каттыштырышкан, кижиги төрелгетенин мурунуга боттарынын чөвүлел хуралынын киржикчилерини кылдырып тур бис. Ядролуг чепсектиг шенделерин чөвүлел хуралга саат чок соккадыр дугайында дугураула чедир алдыназын шагда чугаалажышканынын киржикчилерини Женевадан тарап чорутпас ужураг.

Кижиги төрелгетенин кырында киргелип келген атомнуг дайынын айымы чайлаттыган турган!

Бүгү улустарын аразында найыралдыг кады ажилдагыга тергилеп турган!

Атомнуг энергия бүгү улустарын тайбынның болган аас-кеженин чаагай чорутуу таарыштыр салынган турган!

Европанын болган Азиянын социалистиг чурттарынын тайбын талалакчыларынын шимчөөшканынын талалекчилеринин чөвүлел хуралын киржикчилери.

КАР-ның чазаанга Совет чазактын белээ

КАИР. (СЭТА). Каир Эш-шейх хоорайдан мрак эвесе Салахын күрүне фермалыга КАР-ның чазаанга ССР Эвелединин чазаанын белээ—машина-трактор станциязыга херөгөж мөңгө дериг-херекселди дамчыдып бээринин байырыг бузулган январь 5-те болган.

Күрүне фермалынын хей санын ажилдагылары болган түс черини чогу олуржуп турга. СССР-нин КАР-да элчини Е. Д. Киселев КАР-нын президентини Гамаль Абдел-Насерни талалы келген КАР-ның кезде ажил-агый министр Саид Маррейге белгизини база кезде ажил-агый машиналарынын болган дериг-херекселдерини данызын дамчыдып берген.

Бо белгизти Совет чазак СССР-нин болган КАР-нын улустарынын аразында найыралдыг демдө кылдыр дамчыдып берип турарын Е. Д. Киселев бодунун чугаанынга олза-

лап медеттээн. Бир эвесе бо белгиз КАР-нын кезде ажил-агыйн хөгжүлгө улуг ролдугу болуп чүсө болза, көчүгү өрүшкүлүг болуп чүсө деп ол чугаалаан.

КАР-нын чазаанын өмүзөөшкөн египет районунун хүүсөкчи чөвүлелиниг кезде ажил-агый министр Ахмед Эль-Махрубинин медетин чугаалаан болза: «Бистин кезде ажил-агыймысты механизастарын херөөне улуг салышканын болуп бо белгиз дөмө Совет Эвелединин чазаанга өртүп чедирининин алеретини мендө чөпсөөрп көртүр. Мында олуржуп турар совет талалекчилер ол өртүп чедирининин совет улуска дамчыдып бээрин күзөп тур мен».

Күрүне фермалынын директору Хиндуинин бодунун чугаанынга медеттээн болза: «КАР-ның улугу чамаарыштыр совет улусту-

найыралы болган ынакшылы, бистинг депшигелеске ийг бээр деп оон хүүселин илергелдөө бо чаагай белгиз дөмө Совет Эвелединин өртүп чедиринини илергелдөө тур бис. Бистерге бо кезде ажил-агый дериг-херекселди солдаттын холууда туткан чепсектен артык улуг үжүр-дуузын...»

Белек дамчыдып бээринин бузулган доозулган соонда белекке берилген дериг-херекселдерин олургушканнар көргөн. Артык кезектеринг 35 тракторлар, чар казар болган орук кылдыр 5 машиналар, тараанын 2 комбайны, көрүгүн сайырады ажилдап кылды, тарааны ажаар болган кезде ажил-агыйн өскөдө 169 машиналары, автобензостерин болган бензин жуар машиналар, өскөдө аяны-бүрү дериг-херекселдер болган машиналар белекке кирип турар.

Кытпас болган ону тургускан кол күштер өртөмөйниг иштин күштери болган дээрин көчүгү хей санын крактерлер херечилер турар.

Кайгачыктыг болушкун — Айнын кийини чыгыры алыры бистин салгыччылары-биле бөстүр дээрин чигиниг чок. Бирги дээр бүдүмелин ажаллап турга калдыг ол чок сорулгалар тургустунары? Оларын ол чугулазы—дээрин өскө обьективтерини атмосферанын шимчөөшканын чөккө өрөөнни шыдаар обсерваториянын тургузари, а ол ишкан өртөмөйлер аразында ужулукчунарга Айны чар аразынын баазаны кылдыр ажиллаары болуп.

Черин кырган өдөрничинин баштайгы шуут шимчилел ону телевизорлуг дамчыдыкчы-биле чепсекелтигден ракетка-биле өргий ушарында өгөлөн турары чалап чок. Ол чорук Айнын көзүбөс талалык чуртун биске бөзүлгүсү болган айны, чаа, долу каратим тургузар арганы бээр. Топографиянын билгери чачаар-даа аажок чугула.

Айга өртөмөйлер аразынын кораллы хонган соонда доп-дараан оон көрүдөваттары тодаргай-биле илердип тавары өрөгөж чугула, ол чорук ай борбанын Черден көзүбөй турар талалында онза чугула.

Астроном-штурманнар Айнын көзүбөс талалыкы тодаргай картаны кылып шыдаатар тускай астрономия тайпаларын баш бурунгаар белеткен болуп дээрин билдинген.

Айнын талалыкы советтинг космиктиг ракетанын чедирининин биле салып үндүргөн—Остаргай Айнын кайгачык чажытарын кижини ажилдагыга база бир базын болуп.

А. МАРКОВ, физика-математика эртемнерин доктору планеталар шимчилеринин бүтүгүн улуруткучу. Пулково обсерваториязы.

Белир үениң эрес аңчыы.

Фотохуд. П. Гольцовуу.

Совет космиктиг ракетанын тиилелгелиг ужудуушкуну

СССР-нин Эртемнер академиязынга совет болгаш даштыкы журналистерге парлагга конференциязы

Амгы үениң он улуг болуушкуну—космиктиг совет ракетанын тиилелгелиг ужудуушкуну холбаштыр СССР-нин Эртемнер академиязын президиумунга январьның 6-да болган парлагга конференциязынга совет болган даштыкы парлагганын хей санын талалекчилери чымчылган.

СССР-нин Эртемнер академиязын оралакчы президентин академик А. В. Топчиев парлагга конференциязынга чүсө чугаалаан, планеталар аразынын харылзаларын үзүн ажиткан баштайгы кылдым совет ракетанын ужудуушкуну амгы үеде чөт кырында бүтүлө кижилерини кичөөшкөйүннү төвүндө туруп турар дээрин медеттээн. Амгы үеде космиктиг ракетка Черден 800 муң азыг километр бо-

гаш Айдан барык 500 муң километр мрак чоруп барган деп ол дыкнаткан. Мычантап, космиктиг ракетка болза Черден Марс салгыжы талалыкы мрак чоруткан баштайгы кылдым планета болуп, бодунун ажилтиг орунда херек кырында кирип үнө берген.

Академик А. А. Благонравов, СССР-нин Эртемнер академиязын корреспондент кижигуну Э. Р. Мустель, профессор Б. В. Букакин ол парлагга конференциязынга чүсө чугаалаган, журналистерин айтырыгларына харыялашкан.

Даштыкы чурттар-биле кудуртук харылзалар талалы-биле күрүне комитети болган СССР-нин Эртемнер академиязы парлагга конференциязын чыгган турган. (СЭТА).

Циолковскийниг бодалы боттуг чүүл болуп турар

Планеталар аразында делегейнеже хайгымы кылдыр чорутуу делегейде бир-ле дугаар совет эртем херек кырында боттадырар, Бистин өртөмөйнеринин, инженерлеринин, ажилчыларынын тургустуу кылдыр космиктиг кораблар черини тыруушканын азып өртөн болган Айны чаны-биле өртүшкөө, Хүнүгү долгандыр бодунун орунче шыагыны кирип бар чылар. Улуг орус эртемден К. Э. Циолковскийни баш бурунгаар көргөн боттуг чүүл болуп турар болган кайгыны диди болгалары каракка көзүлүр боттанын турар.

Бисти дараанында чүүл өртүр. Кайгачыктыг совет космиктиг ракетанын сөөлүг чадазы космиктиг ийгилиг дүрлөшкөшкөн ашкан, ол чорук оштаргай делегейне хоступ шимчөөрүнө байдалы келер үеде хандырар. База ол чорук болза ракетка техниказын хөгжүдөр талалы-

биле бистинг чуртувустун улуг чедирининин дугайын чугаалап турар. Космиктиг кораблар тургузар талалы-биле СССР планет болган.

Ол боду-ла техниказын магадалыг чүүл болуп турар аппаратура космиктиг ракеткада тургустууган. Ол болза планеталар аразынын делегейин дугайында чаа билигтер-биле байлажыры арганы өртөмө берип дузалаар.

Бис космиктиг ужудуушкуну айтырып шимтирлерини шуут чоккушай берген бис. Совет кижилер ол сорулганы чедирининин-биле шимтирлөөн турар дээринин дугайында бисте чигиниг чок.

Паулос СЛАВЕНАС, астроном, Вильнюсту В. Касулас аттыг күрүне университетинин профессору.

Ай кырынын бойдус байдалы

Айче ужулушкунга сонугулга амгы үеде кавчаар-даа аажок улуг. Ай кырынын бойдус байдалынын болган тургузууун дугайында астрономнарга малап-ла билдингир чүүлдерин мааза тайылбырлап көрөдир.

Ай Черен долгандыр эллипс (эллипс дээрге шөйбөргө долгандырды) хевирлг орк-биле барык-ла 384.000 километр черлеп долган чоруп турар. Бир дескиниг 27 хүг 7 шак 43 минута үргүлчүлөр, айга хонук база-ла ол хире үеде үргүлчүлөр. Айнын Черен болган бодунун өзөн долгандыр шак мындыг хевирлг долган турар болганда бистер ай борбанын бүтү талалы-рын көрүп шыдабайн, а чүгө оон кырынын 60 хууун көрүп турармыс бис.

Айнын бүткүн бүдүмел сугулан барык-ла 3,3 катан дыгыш дээрн биске база-ла билдингир. Айнын кырында картин тургузуп турар дат порадаларынын дыгыжы оон-даа биче.

Ай бөдүзүнүн онзагай чүүлү болза, мында атмосферанын барык-ла чогу болуп. Тигирт өвүжү Чер кырында көрдө айа катан биче, мычантап Ай шаг-шаанда, бодунун тытпын тургустуунарынын үзүмдө, газдыг каргычтарын дүргөткөн-биле шыкынып-ла-да чалаас. Айнын атмосферанын дыгыжы черининге көрдө 1.000.000 катан тарамык. Ийаг болганда, мында хат-лаа, харчак-лаа чок, Черин хевир-бүтүжү тургулазында тодарып турар агаар океанынын калчаар-даа аажок улуг үргөлдөк болган бүтүгүчү ажилы-даа чок.

Ай кырынын рельеви (бүдүжү) көчүгү аяны-бүрү болган бистини-

ден дыкка ылгалдыг. Айнын кол, чырык кезе—дагыт, а биче кезе (барык-ла үштүн бири кезин) карангы оргалаштыр дээрн. Айче баштайгы чүтүртүрүшкүн үзүндө-ле ийде апаар. Ол карангы оргалаштыр дээртер хевирлг болган оларын эң улуг доора дүртү 900 км. Ийаг оргалаштыр суг-биле шыптылган деп шын эвесе санап турган баштайгы хайгааракчыларынын адалгалыны барык-ла-лап, чуртуктарга оларын «дадайлар» кылдыр демделеп турган.

Айнын онзагай байдалы—кайгачык хей санын дээрбө хевирлг дартынын болган диаметри 2-ден 250 км-ден-даа аажок кратерлерин (Айнын көстүп турар талалында 35.000 чедир турар) бары болуп. Оларын чамдымын чер кырында вулканын ийааш, ортузунда беликчентер—конустарыг. Айнын чурттарында ол кратерлерге шыгаргангай өртөмөйнерини — Архидетин, Бюверинин, Ньютоунун болган өскөлөрүн-даа аттарыс тымыскалаан.

Бодунун тургузуу-биле черини вулканынга дөмөлөшкө ай дартынын бойдус байдалын алеретинге доора дүртү 135 километр «Альфонс» деп ийагды өрөөн көргөн көчүгү чугула болган. Ультрафиолеттерин (эң арын шүрүлери) дамчыштыр кылган фото-чуртуктарга ийагды дүвүтө тиглер барык-ла көзүбөй турга, ол-ла тиглер инфра кызыл (экин эртин кызыл) херелдерге хартуула-ла чуртуктарга эка көстүп турар болган. Ол чорук чамыкта бистерде бодунун тургузууун кезектерин дугаал турар газ ук тиглерден

Эртем теманынга

түтүп турар чадаас деп чигинишканын үндүргөн.

Ийаг тайылбырын ийап-шыны «Альфонс» дүвүтүн спектротграфтыг чуртуктары-биле тодаргаан, ону Пулковтун астроному Н. А. Комерев Крым обсерваториязынын 50 дюйм хемчеглг рефлекторунун дуузы-биле 1958 чылдың октябрь-декай айларда кылган. Ол-ла ноябрь 3-те Ай кырында күчүлүг магнитиг шугураанын болуп эртенни дыкка солун. Мычантап Н. А. Комеревтин тылкан «Альфонс» болган көчүгү солун болушкунуну база бир тайылбырларынын бирээни Айнын иштинде газтарынын онзагай күштүг агымшканын-даа болуп чалаас.

Ай рельефинин база бир өскө хевир—кодууна-да айнын ортузундагы — «дадайларын» кылгаларында туруп турар ийагчелескек далаар болган сыннар болуп. Айнын далаары көчүгү бедик. Чизко, Дорфелдин сүүрү 9 километр чедир турар. Ай кратерлерини оңгарынын ханымы азын кал километр чедир турар. Ол мылаш улуг онгарынын болган бедиктерин денелел база-ла дыкка ылгалдыг. Оон аңгыда, Айнын кырында, малагыч оон «дадайларынын» кырында ханымы километр хире болган дооразы 10 километр хире хей-хей көчүгү улуг тиглер-кашпалар бар.

Айнын дыкка хей кратерлерин долгандыр аксымаар куржаалар—херелдер барын хайгааралар көргүсүн. Оларын бүдүжү тодаргаан, мычала-да ол чырык-кылаачка материал ай вулканынын хөдөлгөшканынын үзүндө үндүр октатырар-даа чалап чок.

Айнын карттынын эң-не дашты-

кы кезектиг тургузууун дугайында өртөмөйнер чүүл болуп турарыг? Айда атмосферанын чогул барык-ла-лап, чамдык өртөмөйнер айче шаанда-лаа, амгы-даа үеде көчүгү хей метеориттер кайгачык улуг дүргө-биле дүжүп турар деп болж туралар. Олар дүжүп турга чыдышканын үзүндө температура кысык үе иштинде хөдөжө бедир болган айнын картты дыкка үрмөктөлөр.

Температураның экин эрттир доштук солчуушкуну база-ла Айнын кырын үргөдөр. Дерт негедө үргүлчүлөр айнык хонугу дүргүзүлү ол дүште тиктен өртү 120 градус чедир ийа-ла бээр (биске көстүп турар дээрбинин ортузунга), тиктен худу 150 градус соой-даа бээр.

Черин кырында калдыг-даа дат порадаты шак мында ийап-ла сооп шыдаас дээрини шимчөөшканын савалашканын көртүр. Айнын кырында бүдүмелди чыгыг дамчылары көчүгү чыныс болуп ужураг. Чүгө агаар чок дөмөкчө кезадыс дооун кыдыг бот-шынарыг бооп болуп. Мычантап Айнын кыры каш-каш саягметер дооун хевирлг карт-биле шыптылган деп санап турар. Чамдык өртөмөйнер мындыг карттыг кылыны сантиметрдег өртөс деп санап туралар.

Ай Черге көрдө көчүгү өвөзө өнөрчелер. Айнын дартынын дөмөкчө хемчеглерин болган «дадай» ортузундагы оон талалы-биле шөлүг өвөс мылагы алеретинин. Баштайгылары, нургулазында кызыл-маар, дөмөкчө хевирлг сиргирген чадаас. Оон аңгыда, айнын дарты крениинин каттыжышканын-рында тургустууну болуп.

Айнын кыры кедергей-ле дески эвесе дээрини мурунда тайылбырладымыс. Ай рельефинин геология талалы-биле төмөтүгү бир миллион чыл-

га чытпас болган ону тургускан кол күштер өртөмөйниг иштин күштери болган дээрин көчүгү хей санын крактерлер херечилер турар.

Кайгачыктыг болушкун — Айнын кийини чыгыры алыры бистин салгыччылары-биле бөстүр дээрин чигиниг чок. Бирги дээр бүдүмелин ажаллап турга калдыг ол чок сорулгалар тургустунары? Оларын ол чугулазы—